

פרשת שלח

הרב יצחק ברנד

א.

שתי נקודות מבט מקובלות בדבר היחס שבין חלקה הסיפורי של התורה לבין החלקה ההלכתי-משפטי. לפי נקודת מבט אחת (רמב"ן) הסיפורת עיקר: עלילת התורה מכוונת למסקנה מצדיקים יירשו ארץ ורשעים יורשו בה. החלק ההלכתי, מבחינה זאת, מברר מהי דרך ה' ומסילת הצדיקים להר נחלת ה'. לפי נקודת מבט אחרת (רס"ג, אמו"ד, המאמר השלישי, ו'; הקדמה לפירושו לתורה) היפוכם של דברים. תורה היא הוראת הדרך אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשו. הסיפורת באה להוכיח שדרך המצווה הוא גם דרך הברכה וההצלחה. נסיון חיים כזה מדרבן את המאזין לדבר המצוה - לקיימה.

פרשת השבוע "שלח", תורמת, לפי פשוטה, נקודת מבט נוספת. חלקה הסיפורי של התורה מתאר מציאות נתונה, על מעשקיה וקלקוליה. החלק המשפטי מציע את אפשרות התיקון. לפיכך, יימצא בפרשתינו קשר בין הסטיות לבין המצוות שבעקבותיהן (קשר זה מתקיים גם בפרשיות אחרות).

ב.

חטא המרגלים ועונשו מופיע בכפליים (במדבר י"ד, יא-כה; שם, כו-לח). כבר דשו בכפילות זאת, ואת אשר עמנו נציג בזאת ובקצרה.

בהופעה הראשונה (יא-כה) בולט חטא הכפירה בה' והפגיעה בכבודו:

"עד אנה ינאצוני העם הזה ועד אנה לא יאמינו בי בכל האותות אשר עשיתי בקרבם."

באותו קו מנסה משה לגדור פירצה ולהעביר גזירה:

"והמתה את העם הזה כאיש אחד ואמרו הגויים... מבלתי יכלת ה'... ועתה יגדל נא כח ה'...
סלח נא לעון העם הזה כגדל חסדך..."

ובקשתו עושה מחצה.

"סלחתי כדברך ואולם חי אני וימלא כבוד ה' את כל הארץ. כי כל האנשים הרואים את כבודי ואת אותותי... אם יראו את הארץ... וכל מנאציני לא יראוה."

כלב לבדו הוא הדמות הבולטת בנסיון לבלום חטא זה (י"ג, ל), ועל כן שכרו בא כאן לבדו (י"ד, כד).

בהופעה השנייה (כו-לח) מובלט חטא הוצאת דיבת הארץ רעה.

המתלוננים בעם ביקשו למות במדבר או בארץ מצרים, תחת שיפלו בחרב או יהיו לבז בארץ האוכלת את יושביה, וכבקשתם "כן אעשה לכם" (י"ד, כח):

"במדבר הזה יפלו פגריכם... וטפכם אשר אמרתך לבז יהיה והבאתי אותך וידעו את הארץ אשר מאסתך בה... ופגריכם אתך יפלו במדבר הזה... וישבו וילינו עליו את כל העדה להוציא דבה על הארץ..."

מול חטא זה פועלים כלב ויהושע יחדיו:

"ויהושע בן נון וכלב בן יפונה... קרעו בגדיהם. ויאמרו... הארץ אשר עברנו בה... טובה הארץ מאד... ארץ אשר היא זבת חלב ודבש" (י"ד, ו-ח)

ולפיכך אף שכרם בא במשותף:

"אם אתם תבואו אל הארץ... כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון (י"ד, ל) וימותו האנשים מוצאי דיבת הארץ רעה... ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים ההם" (שם, לו-לח).

ההפרדה שבין שני החטאים לעונשיהם (ובהתאמה, כך ביחס לעומדים בפרץ שכרך) היא הגורמת להופעה הכפולה שנידונה לעיל.

פרשיות המצוות המופיעות מיד ובסמוך, הן הן תשובתם שבצידם של החטאים ועונשיהם. פרשיות נסכים וחלה נוהגות בבוא בניי לארץ מושבותם, והן בבחינת הוצאת לחם ויין לברכת ה'. העיסוק במצוות שמקורן בברכת הארץ אמור להוות תיקון להוצאת דיבת הארץ.

פרשת קרבנות עבו"ז למבזים את דבר ה' ולמפרי מצוותו, באה לתקן את חטא אי-האמונה ביכולת ה' ובכוחו ואת חטא הנאצה והפגיעה בכבוד ה'.

"טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך... כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם ולנוס מפח פשעיהם" (שערי תשובה א,, א).